

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В оглядовій статті визначено і схарактеризовано основні тенденції розвитку педагогічної освіти в Україні: входження до європейського простору вищої освіти, інтернаціоналізація, модернізація, забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії саморозвитку педагога, утвердження академічної доброчесності, забезпечення академічної мобільності майбутніх учителів, викладачів, менеджерів освіти, формування й удосконалення «м'яких» навичок (soft skills) педагога. Означено виклики у процесі реформування педагогічної освіти, серед яких – реалізація політики автономності закладів вищої педагогічної освіти, фінансова спроможність академічної мобільності майбутніх педагогів різного фаху, викладачів, менеджерів освіти, забезпечення якості підготовки вчителів в умовах пандемії, створення ресурсного контенту з метою інформального навчання майбутніх педагогів тощо. Перспективами розвитку педагогічної освіти визначено уніфікацію процесу підготовки майбутніх учительських кадрів відповідно до європейських стандартів якості; проходження акредитації освітніх програм на основі реальних критеріїв якості з урахуванням потреб ринку праці й регіонального контексту; упровадження інноваційних форм, методів, технологій навчання педагогів у партнерстві науки, бізнесу, виробництва, практики тощо.

Ключові слова: педагогічна освіта; тенденції; європейський простір вищої освіти; академічна мобільність; модернізація; інтернаціоналізація; індивідуальна освітня траєкторія педагога; «м'які» навички педагога.

Постановка проблеми. У контексті сучасних змін у сфері педагогічної освіти найбільш вагомою є тенденція до євроінтеграції, що зумовлена загальними процесами входження української вищої освіти у європейський освітній простір, так і необхідність підвищення якості підготовки вчителів відповідно до Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти. Євроінтеграція вищої освіти загалом та вищої педагогічної освіти зокрема пов'язана з необхідністю модернізації і трансформаційних змін у сфері підготовки фахівців із метою наближення до критеріїв якості

європейської освіти. Специфіка євроінтеграційних процесів визначена у таких документах, як: «Європейська конвенція про еквівалентність дипломів» (1953), «Європейська конвенція про еквівалентність періодів університетської освіти» (1956), «Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій» (1959), «Конвенція про визнання навчальних курсів, дипломів про вищу освіту і 30 вчених ступенів у державах Європейського регіону» (1979), «Європейська конвенція про загальну рівнозначність термінів університетської освіти» (1990), Сорбонська декларація «Про гармонізацію архітектури європейської системи вищої освіти» (1998), Спільна заява європейських міністрів освіти від 18-19 червня 1999 р. у м. Болонья «Зона європейської вищої освіти» тощо.

З-поміж основних інструментів забезпечення сумісності та порівнюваності національних складових у рамках європейської системи вищої освіти в межах Болонського процесу ключовими є такі документи: Всеосяжна рамка кваліфікацій для європейського простору вищої освіти (The Overarching Framework for Qualifications in the European Higher Education Area – QF-EHEA), заснована на Дублінських дескрипторах; Європейська 32 рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (European Qualifications Framework for Lifelong Learning – EQF-LLL), ініційована Європарламентом та Єврокомісією; Кроки щодо розроблення національних рамок кваліфікацій, ухвалені на Лондонській конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту (2007); Рекомендації країнам із проведення процесу верифікації – критерії та процедури для підтвердження сумісності рамок освіти, Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area – ESG); Хартія європейських університетів для освіти впродовж життя тощо.

В Україні євроінтеграційний процес у вищій освіті, зокрема й педагогічній, започатковано вступом України до Болонської співдружності, що відбувся 19 травня 2005 р. на Бергенському саміті міністрів освіти 45-ти європейських країн у Норвегії. Від цієї події заклади вищої освіти, з-поміж яких і педагогічні

університети, спрямовані на імплементацію критеріїв якості вищої освіти, забезпечення їх відповідності світовим стандартам, утвердження кредитно-модульної системи оцінювання результатів навчання, принципів академічної доброчесності. Значно активізувались євроінтеграційні процеси у сфері вищої педагогічної освіти України у зв'язку із затвердженням Законів України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017) та ін.

Означені євроінтеграційні актуалітети, законодавчо-нормативні механізми, якісні зміни у сфері педагогічної освіти уможливають визначення тенденцій розвитку педагогічної освіти, викликів і перспектив її подальшого поступу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному науковому дискурсі проблеми педагогічної освіти в контексті реформаційних змін, пов'язаних з євроінтеграційними процесами, досліджують Н. Авшенюк (2015, 2017), Н. Лазаренко (2019), В. Луговий (2020), Л. Лук'янова (2020), О. Половенко (2018), Г. Сотська (2015) та ін. У працях дослідників висвітлено досвід підготовки сучасного вчителя в зарубіжних університетах; визначено актуалітети реформування педагогічної освіти в Україні; означено можливі шляхи підвищення якості педагогічної освіти з урахуванням пріоритетних якісних змін. Водночас поглибленого аналізу потребує проблема окреслення тенденцій розвитку педагогічної освіти, що уможливить проектування подальших векторів її удосконалення на основі вітчизняного і зарубіжного досвіду.

Метою статті є визначення викликів і перспектив подальшого поступу педагогічної освіти в Україні на підставі узагальнення тенденцій її розвитку.

Методами дослідницького пошуку обрано *контент-аналіз* задля представлення основних положень законодавчо-нормативних документів у сфері педагогічної освіти; *теоретичний аналіз* – для уточнення сутності поняття «тенденції розвитку педагогічної освіти»; *систематизація* – для визначення найбільш вагомих тенденцій розвитку педагогічної освіти в дискурсі євроінтеграційного входження України у європейський простір вищої освіти; *прогностичний аналіз* – для визначення перспектив підвищення якості підготовки майбутніх учителів

Виклад основного матеріалу. В ході студіювання сучасних наукових праць із проблем підготовки сучасного вчителя нами було уточнено сутність *тенденцій розвитку педагогічної освіти* як узагальнених векторів розвитку педагогічної освіти, що окреслено в ретроспективі її поступу і активізовано на сучасному етапі з урахуванням особливостей підготовки вчителя в різних країнах, на рівні держави, її регіонів і змін у внутрішній системі якості навчання в умовах окремого закладу вищої педагогічної освіти.

На основі вивчення українського і зарубіжного досвіду підготовки вчителів Н. Лазаренко визначила тенденції розвитку педагогічної освіти на трьох рівнях: на **макрорівні** (система педагогічної освіти) – глобалізація; інтернаціоналізація вищої педагогічної освіти; гуманізація; міжнародна мобільність студентів; поширення англійської мови; упровадження альтернативних джерел фінансування; підвищення доступності до вищої освіти; зростання ринкової орієнтації освіти; розподіл державного фінансування; актуалізація навчання впродовж життя; недостатність учителів через старіння кадрів; жорсткий професійний відбір; на **мезорівні** (педагогічні університети) – розширення автономії педагогічних університетів; зростання конкуренції між ЗВО; створення систем внутрішнього забезпечення якості вищої освіти; використання інформаційних технологій та інтеграція в освітній процес; поширення дистанційної освіти; зміна кадрової політики університетів; розширення освіти для всіх; поглиблення міжнародної співпраці університету; запровадження подвійних дипломів; на **мікрорівні** (суб'єкти освітнього процесу) – спільні міжнародні та національні програми; розвиток Soft Skills майбутніх учителів; рейтингове оцінювання науково-педагогічного персоналу; мобільність студентів і науково-педагогічних працівників ЗВО; запровадження індивідуальних стратегій навчання та професійного розвитку; створення інклюзивного освітнього середовища; представлення університетської спільноти у глобальному просторі наукових комунікацій (Лазаренко, 2019).

Ураховуючи напрацювання українських науковців щодо виокремлення найбільш виражених тенденцій розвитку сучасної

педагогічної освіти, схарактеризуємо більш цілісно з-поміж них ті тенденції, що визначають євроінтеграційну спрямованість удосконалення підготовки вчителя та дозволяють спроектувати перспективи подальшого якісного вдосконалення.

У сфері педагогічної освіти євроінтеграційні процеси суголосні тим, що відбуваються у сфері вищої освіти загалом. Йдеться про **тенденцію входження до європейського простору вищої освіти**, що передбачає створення спільного простору забезпечення якості вищої освіти на основі запровадження Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2015). З-поміж основних вимог утвердження європейського простору вищої освіти – уніфікація рівнів освіти, сприяння мобільності студентів і викладачів у міжнародному вимірі, упровадження спільних принципів функціонування національних освітніх систем, використання інноваційних форм навчання шляхом створення цифрового освітнього середовища, імплементація уніфікованих критеріїв якості освіти, спільність ринку освітніх послуг, підтримка конкурентоспроможності людського капіталу тощо. Створення європейського простору вищої освіти суголосне з поняттям європеїзації вищої освіти.

Забезпечення створення європейського освітнього простору у сфері вищої педагогічної освіти передбачає підвищення якості підготовки вчителя з урахуванням стандартів і критеріїв якості освіти, закріплених у європейських документах і ратифікованих в українському науково-освітньому просторі. Процес європеїзації в педагогічній освіті передбачає створення і реалізацію стандартів вищої педагогічної освіти, збалансованість формального і неформального навчання, утвердження політики академічної доброчесності, інтернаціоналізацію та академічну свободу суб'єктів освітнього процесу тощо.

Взаємопов'язаною з попередньою тенденцією розвитку педагогічної освіти є **інтернаціоналізація в педагогічній освіті**, що зумовлена потребою налагодження міжнародного співробітництва, спільною діяльністю закладів педагогічної освіти і міжнародних організацій із метою обміну студентами й викладачами, надання подвійних дипломів тощо. З-поміж

європейських організацій, що впливають на процеси інтернаціоналізації вищої освіти загалом, є Комітет з освіти ЄЕС, ЮНЕСКО, Міжнародне бюро освіти (Швейцарія), Міжнародний інститут педагогічних досліджень (Німеччина), Міжнародний педагогічний центр (Франція), Міжнародний інститут освіти (США), Європейська організація розвитку проблем професійної освіти – СЕДЕФОП та ін. Н. Лазаренко (2019) доводить, що «результати діяльності цих міжнародних організацій уможливили формування нового контексту розвитку систем вищої освіти в європейських країнах щодо реалізації сучасних освітніх технологій у професійній освіті, розв'язання проблем розвитку цивілізацій і аналізу культур, що впливають на формування ціннісних орієнтацій учнів і студентів» (с. 11). Науковці виокремлюють у міжнародному освітньому дискурсі два аспекти: «внутрішню» інтернаціоналізацію (*internationalization at home*) і «зовнішню» інтернаціоналізацію, або освіту за кордоном (*education abroad*), міжнародну освіту (*across borders*), транс-кордонну освіту (*cross-border education*) (Brandenburg, Federkeil, 2007; Knight, 2015).

Інтернаціоналізація в педагогічній освіті, зокрема і вищій освіті загалом, пов'язана з процесом аутсорсингу знань (*Knowledge Process Outsourcing – КРО*), тобто використання зовнішніх ресурсів, знань, досвіду, технологій в освітній практиці, акцентування уваги на якості освітніх послуг на основі міжнародного обміну, сприяння в підвищенні іміджу закладу вищої освіти, створення цифрового середовища для навчання з використанням зарубіжних ресурсів, сприяння розвитку іншомовної компетентності майбутніх фахівців, залучення до міжнародних проєктів, реалізація програм отримання подвійних дипломів, підвищення якості навчання з урахуванням змістових змін у навчальних програмах; упровадження випереджувального підходу в підготовці майбутніх фахівців; зростання фінансових надходжень завдяки зарахуванню іноземних студентів на контрактну основу, активізація публікаційної діяльності в закордонних виданнях. Дослідники також пов'язують інтернаціоналізацію освіти з процесом інтеграції міжнародних або міжкультурних впливів на

навчальні та дослідницькі функції закладу вищої освіти, включення міжнародного аспекту в усі компоненти управління університетом, підготовкою фахівців, що володіють необхідними компетенціями для життя й успішної професійної діяльності в полікультурному та багатомовному середовищі, реалізація програм академічної мобільності, упровадження хмарних і мобільних рішень (Лазаренко, 2019, с. 12).

Сучасною тенденцією є **модернізація в педагогічній освіті** – процес розбудови інноваційного освітнього середовища в закладі вищої педагогічної освіти, створення умов для інтерактивного навчання за допомогою різних технологій навчання, насамперед інформаційно-комунікаційних, мережевих. Модернізаційні процеси в підготовці сучасного вчителя зумовлені соціально-економічними викликами, що спродуковані на рівні світу, європейських країн, держави і пов'язані з необхідністю опрацювання, передавання, використання інформації з допомогою різних засобів. Тенденція модернізації в педагогічній освіті детермінована інформатизацією сучасного суспільства, у якому суб'єкти навчання стають і виробниками, і споживачами інформації. Відповідно актуалізується потреба формування інформаційної культури педагога, його цифрової компетентності, що передбачає готовність педагога осмислювати інформацію, розвивати інтелект, сприяти налагодженню міжнародної комунікації через посередництво інформаційно-комунікаційних технологій. Саме тому модернізація в педагогічній освіті пов'язана із сучасними викликами інформаційного суспільства, у якому актуалізується потреба в навчанні впродовж життя, реалізація концепції освіти «на все життя», що безпосередньо стосується вчителів, які є ретрансляторами інформації в освітньому середовищі.

Можливості використання у педагогічній освіті інформаційно-комунікаційних технологій як провідного чинника модернізації в цій сфері сучасними дослідниками обґрунтовуються з урахуванням їх потенціалу для формування відповідних компетентностей, а також створення відповідних умов для якісної підготовки: адаптація до навколишнього середовища й соціальних змін, підвищення доступності освіти,

використання інноваційних форм і методів навчання, створення комунікаційних стратегій навчання, утвердження «відкритої» освіти, створення «віртуальних» університетів, реалізація індивідуальної траєкторії навчання, залучення персональних цифрових комунікаторів – портативних пристроїв, які забезпечують інтеграцію функцій мобільного телефону, мережі Інтернет, відеокамери тощо. Модернізація у педагогічній освіті передбачає створення інформаційного освітнього середовища в окремому закладі вищої педагогічної освіти, що включає оснащення сучасними пристроями лабораторій, навчальних аудиторій, створення віртуальних платформ, укладання диверсифікованих електронних курсів, забезпечення системи об'єктивного оцінювання, внутрішньої системи якості навчання тощо.

Важливою тенденцією розвитку педагогічної освіти є створення можливостей для **забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії саморозвитку педагога**, що являє собою шлях особистісного і професійного розвитку педагога в умовах формальної (у системі післядипломної освіти), неформальної (неінституалізовані форми професійного вдосконалення) та інформальної (самоосвіта) освіти з метою реалізації власного потенціалу, вдосконалення набутих компетентностей, спрямованості на саморозвиток і самовдосконалення впродовж життя. Згідно із Законом України «Про освіту» (2017) індивідуальна освітня траєкторія – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача освіти, що формується з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду, ґрунтується на виборі здобувачем освіти видів, форм і темпу здобуття освіти, суб'єктів освітньої діяльності та запропонованих ними освітніх програм, навчальних дисциплін і рівня їх складності, методів і засобів навчання (с. 2). Індивідуальна освітня траєкторія в закладі освіти може бути реалізована через індивідуальний навчальний план.

Сучасні дослідники доводять, що в умовах безперервної післядипломної педагогічної освіти вчитель має навчитися самостійно планувати підвищення рівня професійної компетентності відповідно до визначеної індивідуальної освітньої траєкторії з урахуванням як власних професійних

потреб, можливостей, індивідуальних особливостей, так і запитів суспільства та освітньої організації, творчо опановувати знання, застосовувати їх у конкретних навчальних і життєвих ситуаціях, критично осмислювати здобуту інформацію, оволодіти вміннями й навичками саморозвитку, тобто має бути зорієнтований на досягнення стану «акме», вершини професіоналізму, основними чинниками якого є творчість, самонавчання, самовдосконалення, самопланування і самоконтроль (Половенко, Кірішко, 2018). З-поміж основних чинників, які дозволяють спроектувати індивідуальну освітню траєкторію розвитку кожного педагога визначають *внутрішні* (спрямованість на неперервність розвитку професіоналізму, задоволення кар'єрних прагнень, матеріальних потреб, самореалізація, потреба у визнанні спільнотою, учнями) та *зовнішні* (розвиток науки, інновацій, потреби ринку праці, вимоги до працівника з боку організації, керівництва тощо).

На особливу увагу заслуговує визначення сутності ***тенденції утвердження академічної доброчесності*** у сфері педагогічної освіти, що виявляється передусім у реалізації положень кодексу етики педагогічного працівника як сукупності вимог до педагогічного працівника (вчителя, викладача) на основі дотримання етичних принципів у професійній діяльності й особистому, приватному житті, що пов'язане з утвердженням принципів етичності, гуманності, відповідальності, академічної доброчесності тощо. Нині кожен заклад освіти (загальної, фахової передвищої, вищої, післядипломної), наукова установа розробляє або вдосконалює кодекс етики педагога з урахуванням змін до законодавства, сучасних тенденцій дотримання норм академічної доброчесності. Серед основних законодавчих регуляторів – Закони України «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), Рекомендації з академічної доброчесності для закладів вищої освіти, розроблені в межах Проєкту сприяння академічної доброчесності в Україні тощо.

Основними етичними принципами діяльності педагогічного працівника, які зафіксовано в кодексах етики педагогічних працівників різних закладів освіти і наукових установ, визначено такі, як: спрямованість на всебічний розвиток учня з метою виховання громадянина, чесність, автономність, домінування

інтересів учнів над власними, компетентність, сумлінність, порядність, культура поведінки, вірність слову, повага до почуттів інших, гідність, доброзичливість, здатність до взаємопідтримки, взаємодопомоги, творчої співпраці, уникнення проявів негативних емоцій, повага до людської гідності, дотримання принципів гендерної рівності тощо.

Із тенденціями утвердження академічної доброчесності, інтернаціоналізації у сфері педагогічної освіти пов'язана **тенденція забезпечення академічної мобільності майбутніх учителів, викладачів, менеджерів освіти**. Означена тенденція виявляється у створенні можливостей для професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників, що передбачає використання ресурсів в умовах формального, неформального та інформального навчання в Україні та за кордоном. У Законі України «Про вищу освіту» академічна мобільність набула уніфікованого дефінітивного визначення як «можливість навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому навчальному закладі на території України чи поза її межами, без відрахування чи звільнення з основного місця навчання чи роботи» (Закон України «Про вищу освіту», 2014).

Науковці відзначають, що за місцем реалізації права на академічну мобільність розрізняють: **внутрішню** (реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах) – партнерах у межах України) і **міжнародну** академічну мобільність (реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах) – партнерах поза межами України, а також іноземними учасниками освітнього процесу у вітчизняних вищих навчальних закладах (наукових установах)). Основними видами академічної мобільності є: ступенева мобільність – навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття ступеня вищої освіти, що підтверджується документом (документами) про вищу освіту або про здобуття ступеня вищої освіти від двох або більше вищих навчальних закладів; кредитна мобільність – навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання

учасника освітнього процесу, з метою здобуття кредитів Європейської кредитної трансфернонакопичувальної системи та/або відповідних компетентностей, результатів навчання (Корчова, 2017).

З-поміж вагомих тенденцій розвитку педагогічної освіти виокремлено **формування й удосконалення «м'яких» навичок (soft skills) педагога** – спектру професійних й особистісних якостей, що зумовлюють успішність професійного розвитку педагога, є супровідними до професійних, фахових компетентностей, важливі з урахуванням специфіки професійної діяльності, з-поміж яких – лідерські якості, здатність працювати в команді, презентаційні навички, аналітичні здібності, навички комунікації, стресостійкість, креативність та ін. Це поняття найчастіше використовується для означення супровідних до фахових компетентностей, як: соціальні навички, навички успішності, критерії професійної успішності, кар'єрного зростання. Іноді вживається синонімічний термін *transferable skills* (навички, які можна переносити). Сучасні дослідники визначають, що «soft skills» – соціологічний термін, який стосується емоційного інтелекту людини, перелік особистих характеристик, що пов'язані з ефективною взаємодією з іншими людьми. До них належать індивідуальні, комунікативні та управлінські навички. «М'які» навички рівною мірою необхідні як для повсякденного життя, так і для професійного розвитку (Коваль, 2015). «М'які» навички на відміну від «hard skills» («тверді навички») визначають не вузькоспеціалізовані, спеціальні вміння, а за універсальні, що відповідають за успішність, продуктивність, професійність діяльності.

Згідно з дослідженнями О. Абашкіної, науковці Інституту Макса Планка в Мюнхені (Німеччина) виокремлюють такі види «м'яких навичок», особливо важливих для фахівців у сучасному суспільстві за певними параметрами: 1. Особистісна динаміка (почуття відповідальності; прагнення до досягнень; упевненість у собі; висока мотивація). 2. Сфера міжособистісних відносин (контактність; об'єктивна самооцінка; співчуття і співпереживання іншим людям). 3. Прагнення до успіху (самовіддача; мотивація до підтримки статусу; схильність до систематизації; ініціативність). 4. Витривалість (стійкість до критики; стійкість

до невдач; позитивна емоційна установка; твердість життєвої позиції; задоволеність роботою). У Boston Consulting Group було проведено дослідження важливості soft skills для сучасних роботодавців. Виявилось, що найбільш затребувані комунікативні навички: 79% опитаних поставили їх на перше місце. Далі йдуть: активна життєва позиція – 78%, аналітичне мислення – 77%, витривалість – 75%, вміння працювати в команді – 74%, прагнення досягати поставлених цілей – 70%, здатність вирішувати конфлікти – 54%, вміння надихатися новими ідеями – 54%, креативність – 43%, надійність – 42% (Абашкіна, 2010).

Для педагога, його успішної професійної діяльності важливими є сформованість таких «м'яких», гнучких навичок, як: комунікація, відповідальність, здатність працювати в команді, партнерство, вміння вирішувати конфлікти, критично мислити, самостійно вирішувати завдання, логічність, здатність управляти власним часом, креативність, сила волі, здатність протистояти стресовим ситуаціям, адаптаційні й презентаційні навички, емоційний інтелект тощо. З 2019 р. Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО) здійснюється акредитація освітніх програм у закладах вищої освіти, наукових установах на всіх рівнях (бакалаврському, магістерському, докторському). З-поміж важливих критеріїв якості підготовки майбутніх педагогів (учителів, викладачів, викладачів-дослідників) визначено «м'які» навички. Відповідно здійснюється моніторинг змісту, форм і методів навчальної, дослідницької, практичної діяльності з урахуванням спрямованості на формування гнучких навичок майбутніх учителів, педагогів, дослідників.

Висновки. Отже, в умовах сучасних реформаційних змін здійснюється вдосконалення педагогічної освіти з урахуванням українського і зарубіжного досвіду, що передбачає акредитацію освітніх програм підготовки вчителів на всіх рівнях за всіма спеціальностями; приведення освітнього процесу у відповідність до Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2015), удосконалення системи післядипломної педагогічної освіти, упровадження сертифікації вчителів, організація неформального навчання тощо. Основними тенденціями розвитку педагогічної освіти в Україні є: входження до європейського простору вищої освіти, інтернаціоналізація, модернізація, забезпечення індивідуальної

освітньої траєкторії саморозвитку педагога, утвердження академічної доброчесності, забезпечення академічної мобільності майбутніх учителів, викладачів, менеджерів освіти, формування й удосконалення «м'яких» навичок (soft skills) педагога.

Викликами у процесі реформаційних змін педагогічної освіти вважаємо реалізацію політики автономності закладів вищої педагогічної освіти, забезпечення фінансової спроможності підтримки академічної мобільності майбутніх педагогів різного фаху, викладачів, менеджерів освіти, забезпечення якості підготовки вчителів в умовах пандемії, створення ресурсного контенту з метою інформального навчання майбутніх педагогів тощо. Перспективами розвитку педагогічної освіти нами визначено уніфікацію процесу підготовки майбутніх учительських кадрів відповідно до європейських стандартів якості; проходження акредитації освітніх програм на основі реальних критеріїв якості з урахуванням потреб ринку праці й регіонального контексту; упровадження інноваційних форм, методів, технологій навчання педагогів у партнерстві науки, бізнесу, виробництва, практики тощо.

Перспективи подальших досліджень. Подальшої дослідницької уваги потребують висвітлення тенденції цифровізації у сфері педагогічної освіти, удосконалення практичної підготовки майбутніх педагогів тощо.

Список використаної літератури

- Абашкина, О. (2010). *Soft skills: ключ к карьере*. Взято из <https://www.pro-personal.ru/article/7811-soft-skills-klyuch-k-karere>.
- Авшенюк, Н. М. (2015). *Тенденції розвитку транснаціональної вищої освіти у другій половині ХХ – на початку ХХІ ст.* Київ: Інститут обдарованої дитини.
- Авшенюк, Н. М., Дяченко, Л. М., Котун, К. В., Марусинець, М. М., Огієнко, О. І., Сулима, О. В., & Постригач, Н. О. (2017). *Зарубіжний досвід професійної підготовки педагогів: аналітичні матеріали*. Київ: Центр.
- Закон України «Про вищу освіту». № 1556-VII (2014). Взято з <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
- Закон України «Про освіту». (2017). Взято з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
- Коваль, К. О. (2015). Розвиток «soft skills» у студентів — один з важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*, 2. Взято з <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827>
- Концепція розвитку педагогічної освіти в Україні. (2018). Взято з <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedagogichnoyi-osviti>.
- Корчова, Г. Л. (2017). Академічна мобільність здобувачів в умовах сучасного освітнього процесу. *Актуальні проблеми вищої педагогічної освіти. Вісник*, 144, 58-69. Взято з http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR

=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VchdpuP_2017_144_16

- Лазаренко, Н. (2019). *Професійна підготовка вчителів у педагогічних університетах України в умовах євроінтеграції*. Вінниця: Друк плюс.
- Луговий, В. І. (2020). Проблема освітньої якості у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(2). Взято з <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/74>
- Лук'янова, Л. Б. (2020). Про взаємодію Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України з університетами у реалізації Концепції розвитку педагогічної освіти. *Вісник НАПН України*, 2(1). Взято з https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/70/99_
- Половенко, О. В., & Кірішко, Л. М. (2018). *Безперервна освіта педагога за індивідуальною освітньою траєкторією*. Кропивницький: КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського».
- Сотська, Г. І. (2015). Проблеми сучасної педагогічної освіти в Україні у вимірах Євроінтеграційних процесів. В *Освіта для сучасності – Edukacja dla współczesności* (Т. 1, с. 444-450). Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова.
- Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*. (2015). Взято з https://osvita.kpi.ua/files/downloads/Standart_EPVO.pdf.
- Стратегія Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти до 2022 р.* (2020). Взято з <https://naqa.gov.ua>.
- Brandenburg, U., & Federkeil, G. (2007). How to measure internationality and internationalization of higher education institutions: Indicators and key figures. *Working paper*, 92, 6.
- Knight, J. (2015). New rationales driving internationalization. *International Higher Education*, 34, 3-5.

Myroslava Vovk

TENDENCIES OF PEDAGOGICAL EDUCATION DEVELOPMENT IN UKRAINE: CHALLENGES AND PROSPECTS

The review article identifies and characterizes the main tendencies of pedagogical education development in Ukraine: entering the European Higher Education Space internationalization, modernization, ensuring individual educational trajectory of teacher self-development, affirming academic integrity, ensuring future teachers' academic mobility, educators, formation and improvement of teacher's "soft skills". There are identified challenges in the process of pedagogical education reforming, including the implementation of the policy of higher pedagogical education institutions autonomy, the financial capacity of academic mobility the future teachers of various specialties, teachers, education managers, ensuring the quality of teacher training in a pandemic, creating resource content for informal training of future teachers, etc. The prospects of pedagogical education development have identified the unification of the process of future teachers' training in accordance with European quality standards; accreditation of educational programs on the basis of real quality criteria taking into account the needs of labour and the regional context; introduction of innovative forms, methods, technologies of teacher training in partnership of science, business, production, practice, etc.

Keywords: *pedagogical education; tendencies; the European Higher Education Space; modernization; internationalization; teacher's individual educational trajectory; teacher's "soft skills".*

References

- Abashkina, O. (2010). *Soft skills: the key to a career [Soft skills: klyuch k karyere]*. Retrieved from <https://www.pro-personal.ru/article/7811-soft-skills-klyuch-k-karere> [in Russian].
- Avsheniuk, N. M. (2015). *Tendentsii rozvytku transnatsionalnoi vyshchoi osvity u druhii polovyni XX – na pochatku XXI st. [Trends in the development of transnational higher education in the second half of XX - early XXI century]*. Kyiv: Instytut obdarovanoi dytyny [in Ukrainian].
- Avsheniuk, N. M., Diachenko, L. M., Kotun, K. V., Marusynets, M. M., Ohienko, O. I., Sulyma, O. V., & Postryhach, N. O. (2017). *Zarubizhnyi dosvid profesiinoi pidhotovky pedahohiv: analitychni materialy [Foreign experience of professional training of teachers: analytical materials]*. Kyiv: Tsentr [in Ukrainian].
- Brandenburg, U., & Federkeil, G. (2007). How to measure internationality and internationalization of higher education institutions: Indicators and key figures. *Working paper*, 92, 6.
- Knight, J. (2015). New rationales driving internationalization. *International Higher Education*, 34, 3-5.
- Kontsepsiia rozvytku pedahohichnoi osvity v Ukraini [The concept of development of pedagogical education in Ukraine]* (2018). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-koncepciyi-rozvitku-pedahogichnoyi-osviti> [in Ukrainian].
- Korchova, H. L. (2017). Akademichna mobilnist zdozvachiv v umovakh suchasnoho osvitnoho protsesu [Academic mobility of applicants in the modern educational process]. *Aktualni problemy vyshchoi pedahohichnoi osvity. Visnyk*, 144, 58-69. Retrieved from http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=VchdpuP_2017_144_16 [in Ukrainian].
- Koval, K. O. (2015). Rozvytok "soft skills" u studentiv — ody z vazhlyvykh chynnykiv pratsevlashtuvannia [The development of "soft skills" in students is one of the important factors of employment]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu*, 2. Retrieved from <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/827> [in Ukrainian].
- Lazarenko, N. (2019). *Profesiina pidhotovka vchyteliv u pedahohichnykh universytetakh Ukrainy v umovakh yevrointehratsii [Professional training of teachers in pedagogical universities of Ukraine in the conditions of European integration]*. Vinnytsia: Druk plius [in Ukrainian].
- Luhovyi, V. I. (2020). Problema osvitnoi yakosti u Stratehii rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini [The problem of educational quality in the Strategy for the development of higher education in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 2(2). Retrieved from <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/74> [in Ukrainian].
- Luk'ianova, L. B. (2020). Pro vzaiemodiiu Instytutu pedahohichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy z universytetamy u realizatsii Kontsepsiï rozvytku pedahohichnoi osvity [On the interaction of the Institute of Pedagogical Education and Adult Education named after Ivan Zyazyun NAPS of Ukraine with universities in the implementation of the Concept of development of pedagogical education]. *Visnyk NAPN Ukrainy*, 2 (1). Retrieved from <https://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/70/99> [in Ukrainian].
- Polovenko, O. V., & Kirishko, L. M. (2018). *Bezperervna osvita pedahoha za indyvidualnoiu osvitnoiu traiektoriieiu [Continuing education of a teacher according to an individual educational trajectory]*. Kropyvnytskyi: KZ "KOIPPO imeni Vasylia Sukhomlynskoho" [in Ukrainian].

- Sotska, H. I. (2015). Problemy suchasnoi pedahohichnoi osvity v Ukraini u vymirakh Yevrointehratsiinykh protsesiv [Problems of modern pedagogical education in Ukraine in the dimensions of European integration processes]. In *Osvita dlia suchasnosti – Edukacja dla współczesności* (Vol. 1, pp. 444-450). Kyiv: Vyd-vo NPU imeni M. P. Drahomanova [in Ukrainian].
- Standarty i rekomendatsii shchodo zabezpechennia yakosti v Yevropeiskomu prostori vyshchoi osvity* [Standards and recommendations for quality assurance in the European Higher Education Area]. (2015). Retrieved from https://osvita.kpi.ua/files/downloads/Standart_EPVO.pdf [in Ukrainian].
- Stratehiia Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity do 2022 r.* [Strategy of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education until 2022]. (2020). Retrieved from <https://naqa.gov.ua> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy Pro osvitu* [Law of Ukraine On Education]. (2017). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu* [Law of Ukraine On Higher Education] № 1556-VII (2014). Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

Одержано 23.10.2020 р.

УДК 378.046-021.66:316.46(94)

Наталія Семініхіна, м. Київ

DOI: 10.33989/2226-4051.2020.22.222018

ORCID: 0000-0001-6246-4132

ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У МАГІСТРІВ ОСВІТИ В УНІВЕРСИТЕТАХ АВСТРАЛІЇ

У нестабільних умовах сьогодення студенти – майбутні педагоги мають бути готові виконувати лідерську роль у професійній діяльності, яка відіграє важливу роль у кожному аспекті життя студентів, адже вони проходять багато етапів розвитку кар'єри, де їм потрібні відповідні навички. У статті проаналізовано організаційно-педагогічні особливості формування лідерських якостей у магістрів освіти в університетах Австралії; розглянуто програмно-методичне забезпечення формування лідерських якостей учителів в університетах Австралії; проаналізовано організаційно-педагогічні особливості формування лідерських якостей, зафіксовані в програмах підготовки магістрів освіти в університетах Австралії; здійснено огляд магістерських програм із розвитку лідерства в учителів.

Ключові слова: лідерська компетентність; вища освіта; академічне лідерство; підготовка магістрів освіти; університети Австралії.

© Н. Семініхіна, 2020